

Politisk kronik

1. halvår 1995

Lars Bille, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Vurderet i forhold til de foregående seks halvår, der bl.a. havde budt på folketingsvalg, kommunalvalg, valg til Europaparlamentsvalget, to folkeafstemninger og et regerings-skifte for blot at nævne højdepunkterne, var første halvår af 1995 et i indenrigspolitisk henseende nok så roligt og fredfyldt halvår. Et par enkelte sager med et vist konfliktpotentiale trængte sig frem, men ellers var det dominerende billede præget af det økonomiske opsving med en forbedring af beskæftigelsen, af statens finanser og af et fortsat overskud i forhold til udlandet. At oppositionen selvfølgelig havde kritiske bemærkninger til regeringens forvaltning af opsvinget, var som det skulle være. Men det har været sæd-vane under de mindretalsregeringer, der har præget dansk politik siden 1971, at det første års tid efter et folketingsvalg gøres der ikke noget seriøst forsøg på at fremtvinge et valg eller et regeringsskifte. Således forholdt det sig også efter valget i september 1994.

Den 12. januar blev den udsatte *bosnierlov* (se Økonomi og Politik nr. 1 1995 side 53) vedtaget af regeringspartierne, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. Imod var Venstre, Det konservative Folkeparti og Fremskridtspartiet. Jacob Haugaard deltog ikke. I modsætning til debatten før juleferien, som virkelig havde sat sindene i kog, var tonen nu overvejende af-dæmpet og forsonlig. En opfordring fra Venstres formand Uffe Ellemann-Jensen om at få

genskabt det brede samarbejde på udlændingeområdet blev omgående positivt modtaget af statsministeren. Dette udmøntedes i en forespørgselsdebat den 4. april. Bag forespørgslen stod samtlige partier, som i øvrigt også var enige om ikke at stille dagsordenforslag under debatten. Denne del af aftalen var Fremskridtspartiet dog imod. Denne debat genetablerede den hidtil herskende brede enighed mellem partierne om de principielle hovedlinier i den danske udlændingepolitik. Kun Fremskridtspartiet stod udenfor denne forbrødring. Men emnets ømtålelighed var blevet demonstreret af det kortvarige intermezzo.

En af de sager, der kom til at dominere den politiske debat, og som havde en vis partipolitisk betydning, var *Færø sagen*. Den 19. januar vedtog det færøske Lagting enstemmigt at bede regeringen i København om en dommerundersøgelse af omstændighederne omkring Den Danske Banks salg i 1993 af sin aktiepost i bankens datterselskab Færøya Banki. Det færøske samfund kom dermed til at stå med ansvaret for det milliardtab, som siden ramte banken, et tab som Færøernes Landsstyre måtte dække med lånte penge fra Danmark. Den opfattelse bredte sig blandt færingerne, at de var blevet vildledt – eller i hvert fald ikke fuldt informeret – i forbindelse med bankhandelen, hvorfor de som sagt ville have en dommerundersøgelse af den

rolle Den danske Bank, regeringen, nogle ministerier, Finanstilsynet, Finansieringsfonden af 1992 m.v. havde spillet under hele forløbet.

Den danske regering afviste imidlertid det færøske ønske om en dommerundersøgelse. Den ville i stedet lade et uvildigt ekspertudvalg granske sagen. Det partipolitisk interessante var, at regeringen heri blev støttet af Det konservative Folkeparti, som hermed gik enegang i forhold til de andre oppositionspartier. Regeringens og de konservatives argumenter for ikke at ville iværksætte en dommerundersøgelse var bl.a., at højesteretspræsident Niels Pontoppidan i efteråret 1993 havde skrevet til Folketingets præsidium og udtrykt betænkelighed ved brugen af undersøgelsesretter (se Økonomi og Politik nr. 1 1994 side 57), at de indkaldte vidners retstilling i en dommerundersøgelse var uklar, samt at en sådan undersøgelse ville strække sig over måske flere år og blive meget kostbar.

De konservative blev skarpt kritiseret af især Venstre og Fremskridtspartiets commando raid specialist Kirsten Jacobsen. Uffe Ellemann-Jensen mente således, at den enighed, der havde været i efteråret 1993 mellem de politiske partier om ikke at blande domstolene ind i afgørelsen af politiske sager, ikke burde gælde i netop dette tilfælde, hvor det i så høj grad også handlede om rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne. Antydninger om Det konservative Folkepartis tætte forbindelser til Den danske Bank som årsag til partiets standpunkt blev også ventileret af flere politikere, – og selvfølgelig indigneret afvist af de konservative.

Det færøske Lagting afviste blankt regeringens forslag. De færøske politikere stod fast på kravet om en dommerundersøgelse som den eneste vej til at sikre vidneansvar og til at sikre, at alle papirerne ville blive inddraget. Dermed var sagen gået i baglås. Pressen

havde kronede dage: dybdeborende journalistik i form af hver uge sit nye fremgravede dokument eller interne papir. Forskellige andre forslag til undersøgelsesformer blev formuleret, uden at parterne kom hinanden nærmere. Krisen spidsede til og løsrivelsestilhængerne på Færøerne vejrede morgenluft, – og såmænd også dem i Danmark som mente, at Færøerne var et dyrt bekendtskab. Det kom så vidt, at statsministerens planlagte officielle besøg på Færøerne blev aflyst.

Den 2.maj var regeringens forslag til en særlov om nedsættelse af en undersøgelseskommission bestående af en jurist, en bankkyndig og en revisor til første behandling i Folketinget. Her blev det mødt med skarp modstand fra Venstre, Fremskridtspartiet, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. De koncentrerede især deres kritik om, at kommissionens arbejde primært skulle ske på grundlag af skriftligt materiale, at mundtlige afhøringer skulle være undtagelsen, samt at undersøgelsen i det hele taget skulle foregå for lukkede døre. Justitsminister Bjørn Westh fastholdt, at dørene skulle være lukkede for derved at hindre, at vidnerne kunne tilrettelægge deres forklaringer efter hinanden.

Det færøske lagting afviste endnu engang denne konstruktion. Det ville have, at undersøgelsen skulle være åben for offentligheden, at den skulle foregå ved mundtlige afhøringer, og at de undersøgte parter skulle kunne straffes, hvis de ikke udleverede alt skriftligt materiale. Uenighed var altså forenklet sagt koncentreret om åbenhed-lukkethed og mundtlig-skriftlig. I den sidste uge af maj blev der lagt pres på færingerne, i den forstand, at der var forlydender om, at statsminister Poul Nyrup Rasmussen ville trække tilbuddet om en ekspertundersøgelse tilbage og i stedet lade foretage en ren dansk undersøgelse udenom færingerne. Tiden var nemlig ved at rinde ud, hvis sagen skulle afklares

inden Folketingets sommerferie. Intensiteten i kontakterne tiltog mærkbart.

Udsigten til, at regeringen støttet af de konservative under alle omstændigheder ville igangsætte en undersøgelse og dermed køre færingerne ud på et sidespor, havde den effekt, at det den 30. maj lykkedes parterne at blive enige om et kompromisforslag. Ifølge dette skulle justitsministeren i samråd med det færøske Landsstyre nedsætte en undersøgelseskommision bestående af tre eksperter. Udpegningen af disse tre personer skulle ske i enighed mellem regeringen og landsstyret. En juridisk ekspert skulle forestå afhøringerne, og kommissionen skulle selv bestemme, om afhøringerne skulle være skriftlige eller mundtlige. Endvidere skulle kommissionen kunne pålægge en trediepart at udlevere materiale af betydning for sagen. Spørgsmålet om offentlighed blev løst ved, at både Folketinget og Lagtinget hver skulle have to observatører, som havde ret til at være med til alle møderne samt til at se alt materiale i sagen. Desuden skulle rigsrevisionen og landsstyrerevisionen have observatørstatus. Endelig skulle formanden for kommissionen med tre måneders mellemrum orientere regeringen og landsstyret om sagens forløb. Kommissionen skulle påbegynde arbejdet, så snart der var opnået enighed om udpegningen af de tre eksperter. Hermed var første kapitel skrevet færdigt i den hidtil værste krise mellem Danmark og Færøerne siden Klaksvigaffæren i 1955. Den 2. juni vedtog et enigt Folketing at nedsætte kommissionen.

En anden sag, som i en kortere periode var fremtrædende i den politiske debat, var forslaget om at øge den offentlige støtte til de politiske partier. Også i denne sag kom Det konservative Folkeparti til at spille en hovedrolle, fordi partiet sikrede regeringens flertal og dermed gik enegang i forhold til Venstre, som var stærk modstander af forslaget.

Alle partierne havde oplevet et fald i antallet af medlemmer. Fra et niveau omkring 600.000 medlemmer af de danske partier i 1960, var det samlede medlemstal faldet til omkring 220.000 i 1994. Faldet havde været kraftigst i 1960'erne og 1970'erne, medens tilbagegangen havde været mere beskeden i de seneste år, hvor Venstre, som det eneste parti, endda havde haft en fremgang på godt 10.000 nye medlemmer. I et forsøg på at styrke partierne medlemsmæssigt iværksatte de den 15. marts en fælles hvervekampagne. Et af hovedargumenterne herfor var, at når partierne nu engang spiller en så vigtig rolle i det parlamentariske demokrati, er det afgørende, at der er en bred folkelig opslutning bag dem, ikke kun ved valgene men også mellem valgene. Ellers vil de ikke på tilfredsstillende vis kunne varetage deres opgaver i form af politisk mobilisering og socialisering, udvælgelse og træning af politisk ledelse, interessevaretagelse, og politisk målformulering.

Hensigten med regeringens forslag om at øge den offentlige partistøtte var angiveligt i al almindelighed at styrke de politiske partiers muligheder for at kunne klare disse opgaver i det moderne samfund i et med- og modspil med en række andre og ofte ressourcestærke aktører i det politiske system så som f.eks. interesseorganisationerne, lobbyisterne, medierne. Konkret betød forslaget, der som sagt var aftalt med Det konservative Folkeparti, at den årlige støtte hævedes fra 5 kr. til 19,50 kr. pr. stemme ved folketingsvalg, fra 2 kr. til 2,50 kr. pr. stemme ved amtsrådsvalg og fra 3 kr. til 4 kr. pr. stemme ved kommunalvalg. Også kandidater, der opstillede udenfor partierne, kunne i lighed med tidligere få støtte, hvis de havde opnået et vist beskedent minimum af stemmer. Alt i alt betød forslaget en årlig merudgift for det offentlige på omkring 55 mio. kr. og en væsentlig forøgelse af de midler som partiernes landsorganisationer fremover kunne råde over. Derimod var stig-

ningen i beløbet til deres amtsorganisationer og lokale vælgerforeninger meget beskeden. Det var det centrale niveau i partierne, der først og fremmest blev styrket.

Sammenhængende med forslaget om øget partistøtte fremsattes også et ændringsforslag til loven om private bidrag til politiske partier og offentliggørelse af politiske partiers regnskaber. Den vigtigste ændring bestod i, at navnene skulle offentliggøres i partiernes regnskab på de frivillige bidragydere, der gav partierne mere end 20.000 kr. Ordningen – contracting out – at medlemmer af en interesseorganisation, f.eks. et fagforbund, kunne meddele organisationen at vedkommende ikke ønskede, at hans kontingent blev brugt til at støtte et politiske parti, opretholdtes. Man skulle altså fortsat gøre en aktiv indsats for at blive fri for mod sin overbevisning at komme til at støtte et bestemt parti. I et beslutningsforslag fra Venstre og Fremskridtspartiet foreslog de, at den omvendte ordning – contracting in – blev vedtaget: at man eksplicit skulle meddele organisationen, at kontingentet gerne måtte bruges til at støtte et parti. Selvom både Det konservative Folkeparti og Det radikale Venstre principielt støttede dette synspunkt, var de bundet af forliget med Socialdemokratiet, for hvem en sådan ordning givetvis ville betyde en alvorlig nedgang i den økonomiske støtte fra fagbevægelsen. Hvilket just var formålet med Vinstres og Fremskridtspartiets beslutningsforslag. Det kunne derfor ikke samle et flertal.

Opinionsundersøgelserne viste, at modstanden i befolkningen mod øget offentlig støtte til de politiske partier var overvældende. Venstre og Fremskridtspartiet var således i god samklang med vælgerflertallet, da de ved førstebehandlingen af lovforslagene den 3.maj voldsomt og stærkt ideologisk begrundet gik imod statsstøtten. I stedet for en forøgelse burde den helt afskaffes. Dette synspunkt

fastholdt Anders Fogh Rasmussen på Venstre vegne, selvom han blev konfronteret med den kendsgerning, at det var medens Venstre havde haft del i regeringsmagten, at statsstøtten oprindeligt var blevet vedtaget i december 1986. Udvalgsbehandlingen ændrede intet og forhøjelsen af partistøtten blev vedtaget den 2.juni med 70 stemmer (SD, KF, RV, CD) mod 51 (V, SF, FRP, EL). Loven om private bidrag til politiske partier og offentliggørelse af deres regnskaber blev vedtaget samme dag med 86 stemmer (SD, KF, FRP, RV, EL, CD) mod 30 (V); 10 (SF) undlod at stemme.

For Det konservative Folkeparti var sagen ikke videre behagelig. Mange af partiets tillidsfolk havde den samme principielle indstilling til spørgsmålet, som Venstre gav udtryk for. Men partiledelsen stod fast, og det er vel også meget tvivlsomt, om sagen – og samarbejdet herom med Socialdemokratiet – var andet end en kortvarig belastning for partiets tilslutning blandt vælgerne.

I det hele taget er der ingen grund til at overfortolke, hverken at Socialdemokratiet og de konservative havde stået skulder ved skulder, eller at der var opstået et skisma mellem Venstre og Det konservative Folkeparti i de to sager: færøsagen og partistøtten. Samarbejdet med Socialdemokratiet rakte ikke længere end til netop disse to sager. Det fremgik tydeligt af den tale de konservatives politiske leder Hans Engell holdt til partiets tillidsfolk den 29.april. Her varslede han benhård oppositionspolitik. Selvfølgelig markerede de to sager en vis afstand og rivalisering mellem Venstre og de konservative. De befandt sig i en undertiden livlig polemik mod hinanden, ja til tider var tonen endog meget skarp. Begge partier var dog ganske på det rene med, at det var nødvendigt, at de stod sammen i de store spørgsmål vedrørende den overordnede økonomiske politik, hvis en borgerlig regering overhovedet skulle have mulighed for at

blive dannet. Derfor blev der også afholdt »fredspibemøde«, således at de fremover kunne koordinere deres indsats om de store sager. Og når det kom til dem, viste det sig, at de stod sammen.

Dette fremgik af forløbet omkring den tredje af forårets sager, de *grønne afgifter*. Realitetsdrøftelserne herom var især på Venstres og de konservatives foranledning blevet taget ud af finanslovsforhandlingerne i efteråret 1994 og udskudt til 1995. Denne beslutning hang dog også i høj grad sammen med, at regeringspartierne indbyrdes ikke var enige. CD var stærk fortalende for, at der blev indgået frivillige aftaler med industrien om en nedbringelse af CO₂-udslippet fremfor en afgift, og, såfremt dette ikke kunne lade sig gøre, at en afgift blev vedtaget i et forlig med de borgerlige finanslovspartier og ikke med venstrefløj. Det radikale Venstre og Socialdemokratiet henviste til, at det allerede var aftalt i regeringsgrundlaget, at grønne afgifter for erhvervslivet skulle gennemføres, hvorfor de ikke umiddelbart var indstillet på at give hverken industrien eller VK en slags vetoret. Problemet var, at finde en model der nedsatte CO₂ udslippet, uden at det kom til at koste arbejdspladser eller tab af konkurrenceevne.

Et fingerpeg om, i hvilken retning forhandlingerne udviklede sig, kom, da regeringen i februar sluttede to mindre afgiftsforlig med Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten, et om afgift på batterier og et om afgift på sprøjtemidler. Indgåelsen af det sidste forlig skabte voldsom vrede i Venstre og Det konservative Folkeparti. De følte sig gået bag ryggen, og de to partiers folketingsgrupper vedtog den 7.marts at forlade forhandlingerne med regeringen om de grønne afgifter. Herefter besluttede regeringen, at de videre forhandlinger skulle foregå i Folketinget. Dette krævede, at den internt kunne blive enig om at fremlægge et samlet forslag. Regeringens oprindelige planer, der byggede på bereg-

ningerne fra et embedsmandsudvalg publiceret i Dithmer-rapporten, lå i omegnen af 7 mia. kr. i grønne afgifter. Det forslag, som regeringen fremlagde i begyndelsen af april, var på ca. 2 mia. kr. Provenuet af afgifterne skulle føres tilbage til erhvervslivet. Denne reduktion skyldtes ifølge CD's gruppeformand Peter Duetofts udlægning CD's indsats. Til gengæld måtte partiet så lide den tort, at forslaget blev vedtaget på Folketingets sidste arbejdsdag med Socialistisk Folkeparti og Enhedslistens stemmer imod Venstres og de konservatives.

I sidste minut før Folketingets sommerlukning faldt også ændringen af *lukkeloven* på plads efter megen tumult. Den lukkelov, der blev ændret, var trådt i kraft den 1.oktober 1994. Allerede inden da var der en del utilfredshed med dens bestemmelser, og under valgkampen i september 1994 havde Mimi Jakobsen lovet at gennemføre en yderligere liberalisering. Dette løfte var dog ikke sådan lige til at indfri. Butiksbranchen og HK, som var hovedarkitekterne bag loven, var ikke indstillet på væsentlige ændringer, og internt i regeringen var mange socialdemokrater klare modstandere af en yderligere liberalisering. Et gennembrud i forhandlingerne kom, da statsminister Poul Nyrup Rasmussen og erhvervsminister Mimi Jakobsen, tilsyneladende i en god gammeldags studehandel, enedes om, at CD gik med til de grønne afgifter, og at Socialdemokratiet gik med til en liberalisering af lukkeloven. Statsministeren havde imidlertid ikke forinden orienteret sin folketingsgruppe herom, så da den gennem Ritzaus bureau erfarede, at der var indgået en aftale, blev der stor opstandelse. Det lykkedes dog for regeringen at fremkomme med et forslag, der indebar en næsten total liberalisering, men med visse begrænsninger for søndagsåbning.

Regeringen ville gerne have Venstre og Det konservative Folkeparti til at stemme for

loven. I et forsøg på at opnå det, fastsatte regeringen, at butikker, hvor 2/3 af omsætningen var dagligvarer, og som havde en årlig omsætning på mindre end 15 mio.kr. før moms kunne holde åbent om søndagen. Den borgerlige opposition fandt imidlertid, at det hele var noget roderi. Den krævede ganske enkelt lukkeloven afskaffet, men ville dog sikre forslagens vedtagelse ved at undlade at stemme. Så fremsatte regeringen en omsætningsgrænse på 10 mio.kr. uden skelnen mellem varerne. Svaret fra VK var stadig nej. Under 2.behandlingen af lovforslaget og det dertil hørende store antal ændringsforslag skete der så det, at Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten stemte sammen med Venstre og de konservative med det resultat, at søndagsåbningen forsvandt fuldstændig. Yndere af den parlamentariske taktiks underholdende momenter kunne ikke anerkende. Forvirringen var total, og den blev ikke mindre, da det viste sig, at omsætningsgrænsen var baseret på beregninger fra den lukkelov, der var gældende før 1.10.1994. Ny omsætningsgrænse på 12,5 mio. kr blev fastsat. Herefter blev loven så endelig vedtaget den 1.juni med regeringspartierne stemmer minus otte socialdemokrater, der stemte imod, og een der hverken stemte for eller imod. Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Fremskridtspartiet stemte imod, Venstre og Det konservative Folkeparti undlod at stemme.

Endelig skal det nævnes, at Folketinget vedtog en ændring af den *kommunale udligningsordning*, således at fortrinsvis større bykommuner med mange sociale problemer og mange flygtninge skal have flere penge, medens mindre landkommuner typisk vil tabe penge. Det politisk interessante var, at udligningsordningen, som jo er af ganske stor økonomisk betydning, var aftalt i et forlig mellem regeringen og venstrefløj, og ikke med Venstre og Det konservative Folkeparti, hvorfor disse da også stemte imod.

Den 29.juni afgav det parlamentariske undersøgelsesudvalg, det såkaldte *Stavad-udvalg* sin beretning (se Økonomi og politik nr. 1 1995 side 51). Et flertal, d.v.s. alle partierne minus regeringspartierne, var nået frem til at udtrykke ikke blot alvorlig kritik, men også misbilligelse af fhv. skatteminister Ole Stavads vildledende og bevidste ikke-svar under Folketingets spørgetid den 27.10.93. Flertallet udtrykte også alvorlig kritik over for regeringens håndtering af sagen i perioden den 29.-31.10 1993. Altså en alvorlig næse. Selv mente Ole Stavad dog, at beretning »virker næsten som en undskyldning pakket ind i pænt papir« (Jyllands-Posten 30.6.95). Dermed endte *den* sag.

En anden sag – *Tamilsagen* – fandt også sin afslutning. Den 22.juni afsagde Rigsretten sin dom. Tiltalte, fhv. justitsminister Erik Ninn-Hansen, dømtes til fire måneders betinget fængsel. 15 dommere havde stemt for en domfældelse, medens 5 havde stemt for en frifindelse. 12 af dommerne havde stemt for den betingede dom, medens 8 havde ønsket en dom på 15 dagbøder a 1.000 kr.

En »sag« forekommer dog at være uden ende: *Fremskridtspartiets interne konflikt* (Se Økonomi og Politik nr.1 1995 side 52). På et møde i partiets repræsentantskab den 14.januar besluttede et beskedent flertal at henstille til Kim Behnke og Jan Kørpe Christensen, at de trak sig fra deres poster som henholdsvis gruppeformand og politisk ordfører. Dette ønske fik tilslutning fra hovedbestyrelsen, som ønskede, at Pia Kjærsgaard igen fik en fremtrædende position i partiet. Men både Kim Behnke og Jan Kørpe Christensen fastholdt, at de var reglementeret og på fuld demokratisk vis valgt af folketingsgruppen. De ville derfor ikke trække sig, da det alene var en sag for folketingsgruppen at afgøre, ikke landsorganisationen.

Uroen forårsagede, at partiet i meningsmålingerne oplevede et kraftigt fald i vælger-tilslutningen, at mange partimedlemmer meldte sig ud af partiet, og at nogle af partiets valgte repræsentanter i by- og amtsråd gjorde det samme. Bag kulisserne arbejdedes der derfor hårdt på at finde en løsning, som både folketingsgruppens flertal og landsorganisationens flertal kunne leve med. Et sådant forligsforslag fremkom i slutningen af marts: Kim Behnke skulle fortsat være gruppeformand, Pia Kjærsgaard genindtræde i posten som politisk ordfører (hvilket hun hidtil havde nægtet, så længe Kim Behnke var gruppeformand) og Poul Nødgaard, der tilhørte Kjærsgaard-fløjen, skulle være gruppens næstformand. Et afgørende spørgsmål var, hvornår en sådan rokade i givet fald skulle ske. Blev den foretaget med det samme, var det ensbetydende med, at landsorganisationen havde fået overtaget og formået at sætte sin vilje igennem over for folketingsgruppen. Skete det først på folketingsgruppens ordinære sommergruppemøde til august, havde gruppen fastholdt sin selvstændighed overfor landsorganisationen.

Inden dette for ethvert parti meget afgørende organisatoriske principsspørgsmål var afklaret, eksploderede situationen. Den 11. juni kunne Jyllands-Posten offentliggøre en af Kim Behnke udarbejdet plan for, hvorledes hans fløj kunne erobre magten i partiet. Planen var kun sendt til »kredsen af venligt sindede« og ikke til f.eks. resten af gruppemedlemmerne eller hovedbestyrelsens medlemmer. Krav om hans eksklusion af partiet rejstes herefter med fornyet styrke fra mange i partiets bagland. På et repræsentantskabsmøde den 17. juni vedtoges en resolution med 17 stemmer mod 11, der anbefalede forligsløsningen fra marts. Endvidere opfordrede flertallet hovedbestyrelsen til »at tage de nødvendige konsekvenser, hvis nogle medlemmer i gruppen ikke ønsker at følge repræsentantskabets forlangende«. (Politiken 19.6.1995).

Eksklusionstruslen hang for alvor i luften. Stod flertallet i folketingsgruppen fast, kunne den helt unikke situation opstå, at det i den yderste konsekvens var et *flertal* i folketingsgruppen, der skulle ekskluderes af partiet. I formel henseende er folketingsgrupperne selvstændige partier i Folketinget. Et flertal i folketingsgruppen måtte derfor overfor Folketingets præsidium kunne fastholde, at det var det, der var Fremskridtspartiet i Folketinget. Mindretallet måtte så finde et nyt navn. Ifølge valgloven er de partier, der ved sidste folketingsvalg opnåede repræsentation i Folketinget og *fortsat er repræsenteret i dette*, opstillingsberettiget. Alle andre skal indsamle underskrifter. Da valgloven ikke skelner mellem folketingspartiet og medlemspartiet kunne en konsekvens af eksklusionen derfor blive, at Fremskridtspartiets landsorganisation skulle indsamle underskrifter, fordi den ikke længere var repræsenteret i Folketinget, medens folketingsgruppens flertal ikke skulle. Og hvem ville i givet fald være berettiget til at benytte navnet Fremskridtspartiet. En sådan situation var uden fortilfælde siden forholdstalsvalgmetoden blev indført i 1920 og derfor ganske interessant, – og højst problematisk for Fremskridtspartiet.

Folketingsgruppen havde således ganske stærke kort på hånden. Og de rystede ikke på den. På et gruppemøde den 20. juni afviste et flertal på 7 ud af gruppens 11 medlemmer repræsentantskabets henstilling. Herefter var det op til hovedbestyrelsen at drage konsekvenserne heraf. Den rystede til gengæld voldsomt på hånden. Udover ovenstående problemer var der nemlig også det problem, at en eksklusion ville blive indbragt af den/de ekskluderede på partiets landsmøde. Hvorledes udfaldet heraf ville blive, kunne ingen på forhånd være sikre på. Noget tydede på, at Kim Behnke havde støtte i de medlemstunge amter, medens Pia Kjærsgaards støtter var at finde i de medlemstynede områder. Endvidere var det indtrykket, at det fortrinsvis var hen-

des tilhængere, der havde meldt sig ud af partiet. En omgørelse af eksklusionen på landsmødet ville være ensbetydende med, at Kjærsgaard-fløjen havde lidt et fatalt nederlag om magten i partiet. Muligheden af at afholde en urafstemning blandt medlemmer blev også drøftet.

Dette blev dog ikke aktuelt. Den 23.juni meddelte Pia Kjærsgaard noget overraskende, at hun ikke længere var kandidat til posten som politisk ordfører, men at hun håbede på et comeback efter næste folketingsvalg. Forligsplanen fra marts var dermed faldet. Kim Behnke havde erobret den gule førertrøje i Fremskridtspartiets Tour de Force. Men der var flere etaper endnu. Og feltet var meget splittet. Fortsættelse følge.

Så foregik det anderledes fredeligt på både Kristeligt Folkepartis og Socialistisk Folkepartis *landsmøder*, der begge blev afholdt i St.Bededagsferien. Det var første gang siden 1973, at *Kristeligt Folkeparti* skulle holde landsmøde uden at være repræsenteret i Folketinget. Valgnederlaget i september 1994 forventedes derfor at give anledning til en form for opgør mellem partiets to fløje (af nogle betegnet »de grønne socialister« og »de borgerlige jyder«) og til en kraftig kritik af partiformand Jann Sjursen. Men begge dele udeblev stort set. Jann Sjursen blev genvalgt uden modkandidat af de omkring 350 delegerede, og landsmødet vedtog en resolution, der imødekom den fløj i partiet, som havde været mest kritisk overfor regeringssamarbejdet med Socialdemokratiet. Det hed heri, at det er af afgørende betydning, at valg af samarbejdspartnere og -form sker under iagttagelse af partiets vælgermæssige bagland. Så var kritikerne imødekommet, uden at der var sagt for meget.

Forløbet af Socialistisk Folkepartis landsmøde var præget af enighed og sårheling. Indtil opnåedes der praktisk talt fuldstændig enighed om det spørgsmål, der siden efteråret 1992 havde skabt uro i partiet: EU. Landsmødet vedtog partiets krav til EU-politikken, bl.a. en styrkelse af miljøpolitikken i EU og en øget regulering af det indre marked. Desuden vedtoges det, at en forudsætning for, at partiet kan støtte et dansk forhandlingsudspil til den kommende regeringskonference, er, at regeringen overfor de andre EU-lande tilkendegiver, at Danmark fastholder de fire undtagelser fra Edinburgh-aftalen. Udtil markerede landsmødet en skærpelse af tonen overfor Socialdemokratiet i den forstand, at det ikke bare skulle regne med, at Socialistisk Folkeparti per automatik ville støtte regeringen. Partiet ville nu stå tydeligere frem med egen politik uden at skele til de taktiske manøvrer på Christiansborg.

Som skrevet i indledningen var dette halvår, når alt kom til alt, præget af en rimelig grad af politisk ro. Varslerne for det næste halvår pegede dog på, at fordrageligheden ville blive mindre. Regeringen havde udskudt en større reform af voksen- og efteruddannelsesområdet, en reform af dagpengeområdet trængte sig på med stigende styrke, et forsvarsforlig var ikke kommet på plads og frem for alt skulle en ny finanslov vedtages. Både Venstre og Det konservative Folkeparti havde fra tid til anden rumlet med tilkendegivelser om, at regeringen ikke skulle regne alt for sikkert med, at de automatisk ville stemme for en ny finanslov. Regeringens gennemførelse af vigtig lovgivning med støtte fra venstrefløjen havde vakt deres harme og skærpet modsætningerne. Sidst, men ikke mindst, skulle et dansk udspil til regeringskonferencen forhandles på plads.

Manuskriptet afsluttet 10.7.95.